

"Nyskapa familjearbetet i den sociala barnvården"

Det ska inledningsvis sägas att detta inlägg fick inspiration av [den debattartikel av Tomas Öhlund här på i Socialpolitik](#), som argumenterade för en helt annan inriktning på insatserna för det sociala arbetet i de stökiga förörternä än vad som nu pågår.

I maj 2003 samlades drygt sexhundra deltagare från 74 länder i kongress på Stockholms universitet för att diskutera utifrån temat "Alternativ till stora Anstalter för barn".

Det rapporterades att tio miljoner barn i dessa länder växte upp i förvaring i jätteanstalter isolerade från omvärlden. Politiker, experter, socialarbetare, forskare och frivilligorganisationer från hela världen var rörande eniga i sina diskussioner och i slutsatserna från kongressen.

Det märkliga var att det som alla efterlyste på kongressen i huvuddragen redan hade formulerats av Skå-Gustav sextio år tidigare.

Dr Jonsson inleder sitt utlåtande från 1945 med att fästa grundprinciperna på pränt:

1. "Det traditionella barnhemmet har ju – i den mån det inte bara fungerat som en slags effektförvaring för samhällsbesvärliga barn – kommit att allt för mycket bli en sluten enhet – och detta till tid och rum."
2. "Begränsningen i rummet har blivit en följd av att man inskränkt vården till att gälla själva barnet på barnhemmet."

Gustav Jonssons idéprogram bygger kortfattat på två uppmaningar: *se barnet som en social varelse* och *se barnet med*

sin familj!

Vi ser att fokuseringen på barnens utveckling har sträckt sig ända in i tjugohundratalets sociala nätverkstänkande i det förbyggande välfärdsarbetet i kommuner, landsting och regioner.

Redan i början av detta sekel kunde vi formulera att "*...behovet av nätverk som metafor för relationer är som störst i samband med analysen av social utestängning respektive globaliseringens konsekvenser*", Hessle, (red), 2003 (1).

Frågan är då hur det förebyggande sociala arbetet i storstädernas förorter har utvecklats under senare år? *Globalisering och social utestängning* är uppenbara i utkanten av våra storstäder och särskilt förekommande nu. Kräver narkotikamissbruket och det ökande antal beväpnade ungdomar i allt lägre åldrar i förorterna ett helt annorlunda bemötande från sociala myndigheter? Det är uppenbart att polisrekryteringen har starkt eskalerats.

Men, grundidén med socialt nätverksarbete är att aktivera alla berörda i klientens värld. Det var påtagligt på Barnbyn Skå då de psykosocialt utsatta familjerna skrevs in där på 1970-talet, och då **Bengt Börjeson** tog vid med arvet från Skå-Gustav. Det kan också nämnas att professorn i pedagogik, **Arne Trankell**, ungefär samtidigt, 1973, gav ut boken *Kvarteret Flisan* (Norstedts förlag). Det var en noggrann analys av hur man arbetade pedagogiskt med den sociala dynamiken i ett grannskap i en Stockholmsförort där romska familjer hade bosatt sig bland sina svenska grannar.

Att arbeta med olika former av sociala nätverk på Barnbyn Skå var självklart för oss på den tiden. Det kunde till exempel finnas behov av nätverksarbete med alla familjer med problem som var samlade i grannskapet på Barnbyn. Eller i det psykosociala behandlingsarbetet med en eller ett par familjer i taget, exempelvis med föräldrar med missbruk.

Gustav Jonssons två uppmaningar inledningsvis att *se barnet som en social varelse!* och *se barnet med sin familj* har enligt vår uppfattning tagits väl om hand av de efterföljande perioderna i Barnbyns historia.

Barnbyn Skås verksamhet granskades av forskningen i flera projekt. Våra huvudpersoner i ett av projekten var de 127 barn som vistats på Barnbyn med sina familjer och som uppnått vuxen ålder.[\[2\]](#)

Vår analys av intervjuerna med de nu vuxna Skå-barnen som blivit föräldrar visar en mycket positiv utveckling. Samtliga föräldrar har undvikit att bli stämplade som högriskfamiljer, tvärtom säger data att de är goda föräldrar. Missbruket har försvunnit eller befinner sig under kontroll.

Och, som i andra internationella undersökningar finns ett avståndstagande till de egna föräldrarna för att stärka sina egna steg ut, medan föräldrarna å andra sidan är stolta över utvecklingen hos sina barn.

Det andra forskningsprojektet som genomfördes av mig var en studie av gästfamiljernas sociala nätverksutveckling under och efter vistelsen på Barnbyn Skå i början av 90-talet, då Lars Lorentzon skapade ett *bysamhälle* av verksamheten.[\[3\]](#)

Det var en jämförelsevis närgången studie med intervjuer av samtliga gästföräldrar före vistelsen, efter ett par månader, efter nästan ett år och efter två år samt uppföljningsintervjuer. Här finns inte plats att detaljredovisa, men en viktig iakttagelse var att Skå-föräldrarna föredrog personligt utvalda personer ur personalgruppen som var beredda att lämna expertrollen och fungera på ett medmänskligt plan, d v s ett *bekräftande relationsmässigt förhållningssätt*.

Efter utskrivningen från Barnbyn Skå visar det sig att beroendeproblematiken för samtliga föräldrar hade minskat påtagligt, vilket gäller för alkoholen, samtliga hade slutat

använda narkotika. Ett uppseendeväckande resultat.

Pågående våld i främst fattiga områden bör bekämpas med nätverksinspirerat arbete snarare än hårda tag, Kanske har nedläggningen av Familjebyn Skå lämnat ett tomrum utanför som bör fyllas med nyskapande relationsmässiga utmaningar som bemöter familjerna i de vitt skilda kulturer som söker etablering i våra storstadssamhällen.

Sven Hessle, professor Emeritus, Institutionen för Socialt arbete, Stockholms Uiversitet

[\[1\]](#) Hessle (red) 2003: *Fokus på Barn, Familj och Nätverk*, sid 193; Gothia Förlag.

[\[2\]](#) Hessle, S & Wåhlander, E (2000). *Högriskbarn – livskarriär och livskvalitet som vuxna – en uppföljningsstudie av barn och föräldrar som vistats på barnbyn Skå*. Rapport i Socialt arbete nr 97, Institutionen för Socialt arbete, Stockholms universitet.

[\[3\]](#) Hessle, S. (1995). *Sociala nätverk i kris utveckling och fördjupning*. Rapport i Socialt arbete nr 74, Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet